

УДК 378.018.8:327-051]:001.8

Марія Клепар,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки початкової освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ- МІЖНАРОДНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті здійснено комплексний аналіз проблеми організації наукової діяльності студентів-міжнародників у закладах вищої освіти (ЗВО) України. Визначено чинники, що зумовлюють зростання її значущості за сучасних умов переходу до ступеневої системи вищої освіти, технологізації освітнього процесу, інтеграції у європейський і світовий освітньо-науковий простір. Виходячи з аналізу категорійно-поняттєвого апарату досліджуваної проблеми, запропоновано визначення наукової діяльності студентів-міжнародників як інтелектуально-творчої діяльності, що є важливим складником системи професійної підготовки у ЗВО, спрямованої на здобуття нових знань у процесі навчальної роботи і поза нею, поглиблюється й вдосконалюється шляхом самостійної роботи та становить необхідне підґрунтя для творчого виконання професійних обов'язків.

Визначено і схарактеризовано основні аспекти організації і розвитку наукової діяльності студентів-міжнародників у ЗВО України.

Ключові слова: *заклад вищої освіти, професійна підготовка студентів-міжнародників, галузь знань «Міжнародні відносини», організація наукової діяльності студентів, навчальна науково-дослідницька робота.*

The article provides a comprehensive analysis of the problem of organizing the scientific activity of international students in higher education institutions of Ukraine. The factors determining the growth of its significance under the current conditions of transition to a high-level system of higher education, technological process of educational process, integration into the European and world educational and scientific space have been determined. Proceeding from the analysis of the categorical-conceptual apparatus of the problem under study, the definition of the scientific activity of international students as intellectual and creative activity, which is an important component of the system of professional training in higher education institutions, is aimed at obtaining new knowledge in the process of educational work and beyond, is improved by independent work and is the necessary basis for creative fulfillment

of professional duties.

The basic aspects of organization and development of scientific activity of the international students in the higher education institutions of Ukraine have been defined and characterized. They include the functioning of a special administrative vertical providing this process; abilities and skills of conducting research work, which undergraduate and graduate students receive in the process of studying the corresponding academic disciplines; basic forms of academic research work (writing scientific papers and abstracts, course papers and theses, etc.); formation of «student scientific schools» at core departments; specialties where the training of specialists in the field of «International Relations» in postgraduate and doctoral studies is conducted; extra-curricular organizational forms of scientific activity (electives, subject scientific associations (circles, clubs, seminars, associations), problem groups, information and analytical centers and laboratories, translation bureaus, etc.); conducting subject competitions, scientific conferences, seminars, competitions of scientific works.

Keywords: *university, professional training of international students, branch of knowledge «International relations», organization of students' scientific activity, educational research work.*

Наукова діяльність є важливим складником системи професійної підготовки студентів-міжнародників у закладах вищої освіти (ЗВО) України. Її значущість за сучасних умов зростає у зв'язку з переходом до ступеневої системи вищої освіти, яка вимагає оновлення змісту базової підготовки фахівців усіх кваліфікаційних рівнів; технологізацією освітнього процесу; інтеграцією у європейський і світовий освітньо-науковий простір, де існують високі вимоги і стандарти до спеціаліста, який апріорі має володіти знаннями і навичками науково-дослідницької роботи; необхідністю володіння науковим інструментарієм для аналізу і прогнозування розвитку міжнародних відносин тощо. Означені та інші аспекти зумовлюють наукову актуальність із зазначеної теми.

Проблема організації наукової діяльності студентів стала предметом усебічного аналізу українських учених, які комплексно розкрили організаційні, дидактичні, виховні, управлінські засади педагогіки вищої школи (С. Вітвіцька, А. Кузьмінський, З. Курлянд, Н. Мачинська, В. Ортинський, С. Стельмах, Т. Туркот, М. Фіцула, В. Юрченко та ін.), визначили її основні напрями, структуру (види і форми), методичні й методологічні засади тощо (Л. Авдеєва, С. Гончаренко, І. Іващенко, А. Кушнірук, Л. Квіткіна та ін.). Окремі аспекти професійної підготовки студентів-міжнародників у вишах України відображено у працях К. Істоміної, Н. Муқан, В. Третька, інших науковців. Проте питання організації їхньої науково-дослідницької діяльності фактично не стала

предметом спеціального дослідження.

Мета статті полягає у здійсненні системного комплексного аналізу змісту, форм, напрямів наукової діяльності студентів-міжнародників у ЗВО України для виявлення, урахування її здобутків і прогалин у вдосконаленні професійної підготовки майбутніх фахівців у цій галузі знань.

У вишах України, що здійснюють підготовку майбутніх міжнародників, сформувалася доволі струнка система організації наукової роботи. Вона ґрунтується на загальних підходах і принципах науково-дослідницької роботи студентів і науково-педагогічних працівників, тож їхня праця в цьому напрямі взаємопов'язана та визначається, спрямовується, координується відповідними структурами і навчальними підрозділами ЗВО. Її характер і особливості значною мірою зумовлені основним об'єктом наукових студій – сферою міжнародних відносин та розвитком міжнародних контактів вишу, які загалом відіграють дедалі вагомішу роль у професійній підготовці майбутніх фахівців.

Основні організаційно-методичні контури наукової діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників вишів визначено в законодавчих освітніх актах і спеціальних нормативних документах. Так, Закон України «Про вищу освіту» (2014) (ст. 65) стверджує, що наукова й інноваційна діяльність у ЗВО є невід'ємною і обов'язковою складовою їхньої освітньої діяльності та провадиться з метою «інтеграції наукової, освітньої і виробничої діяльності в системі вищої освіти». До її основних суб'єктів відносять осіб, які навчаються у виші, а до пріоритетних завдань – застосування нових наукових знань у процесі підготовки фахівців з вищою освітою та формування сучасного наукового кадрового потенціалу, здатного забезпечити розробку і впровадження інноваційних наукових розробок [2].

Для позначення досліджуваного феномену науковці використовують категорії «наукова робота», «науково-дослідна робота», «науково-дослідницька робота», «науково-дослідницька діяльність», «навчально-дослідна робота», «дослідницька діяльність», «наукова діяльність» та ін. Попри сутнісно-змістову відмінність (що потребує окремого аналізу), вони часто вживаються як тотожні, синонімічні. За відсутності єдиної загальноприйнятої категорії вважаємо, що найбільш оптимальною, сприйнятливою є дефініція «наукова діяльність», якою передусім оперуємо в нашому дослідженні.

При цьому розуміємо її не у вузькому значенні як вироблення наукових знань і проведення прикладних досліджень для їхнього практичного застосування, а в більш широкому сенсі, виходячи з положень Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [3]. Отже, «наукову діяльність студентів-міжнародників» визначаємо як інтелектуально-творчу діяльність, що є важливим складником системи

професійної підготовки у ЗВО, спрямовану на отримання нових знань у процесі навчальної роботи і поза нею, поглиблюється й вдосконалюється шляхом самостійної роботи та становить необхідне підґрунтя для творчого виконання професійних обов'язків.

Розвиток наукової діяльності студентів як важливого складника систем вищої освіти та наукової діяльності в Україні визначає і спрямовує спеціальна управлінська вертикаль. Її безпосередню організацію і координацію забезпечують вчені ради ЗВО та навчальних підрозділів (інститутів, факультетів) у рамках їхньої загальної діяльності в цьому напрямі. Основні організаційно-методичні функції в цьому процесі виконують профільні кафедри, які визначають пріоритети наукової діяльності студентів та науково-педагогічних працівників. Вона впроваджується в таких основних формах і напрямках, як реалізація комплексних науково-дослідницьких тем і проєктів; проведення наукових, науково-методичних і науково-методологічних семінарів, конференцій, «круглих столів»; створення наукових груп (колективів), проблемних груп для підготовки науково-дослідницьких проєктів; розвиток співробітництва з національними і зарубіжними науковими і науково-освітніми інституціями тощо. Кафедри забезпечують реалізацію усього комплексу обов'язкових та ініційованих напрямів, видів, форм наукової діяльності студентів. Важко погодитися з науковцями, які розглядають наукову роботу студентів як «самостійний» (у розумінні «відокремлений») елемент освітнього процесу у ЗВО. Вважаємо, що, будучи окремим обов'язковим складником професійної підготовки майбутніх міжнародників, вона відіграє роль важливого інтегруючого компонента аудиторної, позааудиторної, самостійної роботи здобувачів вищої освіти та органічно пов'язана з їхньою міжнародною, виховною, громадською діяльністю.

Основи знань та важливі вміння і навички ведення науково-дослідницької роботи студенти-бакалаври отримують на першому або другому курсах у процесі вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень», яка в навчальних планах ЗВО фігурує у різних назвах і часто має профільну спрямованість, що в ділянці нашого предмета дослідження орієнтує на дослідження міжнародних відносин загалом або міжнародних економічних відносин, міжнародного права, міжнародної інформації тощо. Ця дисципліна передбачає засвоєння студентами основних понять, категорій, термінів і методологічних засад науки про міжнародні відносини та формування в них базових умінь і навичок оперування відповідним інструментарієм: загальними і спеціальними методами наукового дослідження; принципами і технологіями його планування, організації, проведення; прийомами і засобами пошуку і систематизації, обробки наукової інформації тощо.

Освітні програми й навчальні плани для магістрантів-міжнародників

включають навчальні дисципліни, що передбачають поглиблене, профільне вивчення методологічних засад дослідження наукових проблем, які відповідають певній спеціальності, до прикладу, «Методологія та організація наукових досліджень у галузі міжнародних відносин», «Методологія економічної науки», «Методологія дослідження міжнародно-правових систем», «Методологія прикладних досліджень міжнародних систем та глобального розвитку» тощо. Їх зазвичай доповнюють наукові (теоретичні) семінари (до прикладу, «Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики», «Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин» та ін.), які в розрізі спеціалізацій або кваліфікаційних наукових робіт передбачають оволодіння спеціальними методиками поглибленого аналізу відповідних процесів і явищ.

У процесі опанування більшістю нормативних і вибіркового навчальних дисциплін гуманітарної, соціально-економічної і професійно-практичної підготовки бакалаври-міжнародники залучаються до виконання найпростіших форм навчальної науково-дослідницької роботи – написання наукових повідомлень і рефератів. Аналіз навчально-методичного забезпечення показав, що наукові повідомлення (доповіді) переважно стосуються окремих, часто вузькопрофільних, дискусійних проблем, що передбачає опрацювання обмеженого кола матеріалів. Вони сприяють виробленню умінь самостійної роботи із навчальною і науковою літературою, навчають пов'язувати теорію з практикою, популярно викладати фахові проблеми, давати коментарі, формулювати і висловлювати власні судження, оцінки, оволодіваючи етикою наукової дискусії тощо.

Написання рефератів, окрім цих завдань і функцій, сприяє оволодінню майбутніми фахівцями-міжнародниками навичками первинного пошуку й обробки інформації, її систематизації, самостійного аналізу та вміннями робити самостійні обґрунтовані висновки, правильно оформляти науковий апарат дослідження, удосконалювати стиль наукового мовлення тощо. Ці форми наукової роботи мають важливе освітньо-пізнавальне значення, адже сприяють поглибленню знань з певної навчальної дисципліни та розширенню загального кругозору студента, створюють підґрунтя для розв'язання більш складних науково-дослідницьких завдань.

Наступний крок наукової діяльності студентів-міжнародників – написання курсової роботи – є обов'язковою нормативною формою професійної підготовки, її календарні терміни і тематика визначаються освітніми програмами і навчальними планами. Аналіз їхніх тем, представлених на сайтах кафедр, показує профільну орієнтованість і відповідність змісту певних навчальних (або циклів) дисциплін.

Поширена практика, коли студент сам обирає одну із тем курсової

роботи, які формулюють доволі широко і присвячують достатньо дослідженням науковим проблемам історії, теорії, практики міжнародних відносин і світової політики та їхнім економічним, правовим, регіонально-країнознавчим, інформативно-технологічним, іншим аспектам. Такий підхід до певної міри виправданий, адже цей адаптаційний етап науково-дослідницької підготовки відповідає репродуктивно-стереотипному рівневі самореалізації бакалавра-міжнародника. Написання курсових здійснюється за напрацьованим алгоритмом, який передбачає складання за допомогою викладача плану, добір джерельних матеріалів та покрокове розв'язання висунених завдань. Це сприяє оволодінню основами культури наукового дослідження, виробленню вмій і навичок самостійно формулювати основні параметри досліджуваної проблеми (актуальність, об'єкт, предмет, мета, завдання, практичне значення тощо) та власні оціночні судження, висновки тощо. Однак поширене з-поміж сучасного студентства намагання здобути швидкий результат із найменшою витратою зусиль і часу не створює належних мотивів і стимулів для самореалізації в науково-дослідницькій діяльності.

Цей нереалізований потенціал може компенсувати наступний, найвищий етап навчально-наукової роботи студента у межах ЗВО, пов'язаний з підготовкою бакалаврської та магістерської дипломної робіт. Ці види кваліфікаційної наукової діяльності мають відповідати розробленим на основі Галузевого стандарту МОН України вимогам до них, як до самостійного, завершеного навчально-наукового дослідження, яке синтезує результати теоретичної і практичної підготовки в межах нормативної і варіативної складових освітніх програм з певної спеціальності галузі «Міжнародні відносини».

Аналіз тематики кваліфікаційних робіт, представлених на сайтах випускних кафедр, також спонукає до неоднозначних висновків. Попри їхню відповідність освітнім програмам і профілю кафедр, зокрема науковим інтересам педагогічних працівників, які здійснюють керівництво написанням кваліфікаційних бакалаврських і магістерських досліджень, видається, що їхні теми сформульовані занадто широко, стандартно, що апріорі не спрямовує на творчий підхід до розв'язання науково-дослідницьких завдань. Водночас має місце позитивна тенденція, коли вибір теми кваліфікаційної роботи є результатом співпраці наукового керівника та бакалавра, магістранта, які свідомо обирають для дослідження наукову проблему, що відповідає їхнім інтересам, ціннісним орієнтирам, набутому науковому і практичному досвіду. Розширюється практика затвердження тем і реалізації дослідницьких проектів на основі співпраці або на замовлення адміністративних, урядових і неурядових закладів, установ, організацій, що слугували базами навчальної і виробничої практик.

Виявлено цікаве своєрідне явище щодо формування навколо профільних кафедр, так би мовити, «студентських наукових шкіл», які впродовж років розробляють певну наукову проблематику. До прикладу, досить виразно воно проявляється в діяльності кафедри міжнародної інформації Національного університету «Львівська політехніка». За керівництва її викладачів студенти-міжнародники цілеспрямовано досліджують питання математичного модулювання розвитку міжнародних відносин, значення інформаційних ресурсів у становленні громадянського суспільства; можливостей використання електронного урядування країн ЄС і України в різних сферах міжнародного співробітництва й у веденні товарообігу тощо [6].

Актуальним і перспективним видається спрямування працівниками кафедри міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника науково-дослідницької діяльності студентів на вивчення міжнародних процесів, пов'язаних із гібридною війною РФ проти України; різних аспектів розвитку міжнародних політичних процесів у контексті відносин між країнами Європи, США та Україною; формування її міжнародного іміджу; впливу анексії Криму і конфлікту на Донбасі на післявоєнну систему світового порядку тощо.

Розвиток наукової діяльності майбутніх міжнародників стимулюють спеціалізовані студентські профільні видання та можливість оприлюднення результатів своїх студій в університетських вісниках серії «Міжнародні відносини». Як приклад відзначаємо цілеспрямовану діяльність кафедри міжнародних відносин Національного університету «Острозька академія», яка систематично видає «Наукові записки студентів та аспірантів. Серія «Міжнародні відносини» та заохочує їх до публікації у збірнику наукових праць «Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Міжнародні відносини».

Перспективи для продовження науково-дослідницької роботи та професійного вдосконалення магістрів-міжнародників відкривають діючі в багатьох університетах аспірантури. У силу відомих причин вони мають різнопрофільний характер. Про це свідчить найбільш повний «набір» спеціальностей аспірантур і спеціалізованих учених рад із захисту кандидатських і докторських дисертацій в Інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КНУ ім. Т. Шевченка): 23.00.04 – «політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку»; 21.03.03 – «геополітика»; 12.00.11 – «міжнародне право»; 12.00.03 – «цивільне право і цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право»; 08.05.01 – «світове господарство і міжнародні економічні відносини»; 08.00.02 – «світове господарство і міжнародні економічні відносини» [9]. За багатьма з цих спеціальностей функціонують аспірантури на факультеті міжнародних відносин

Львівського національного університету імені Івана Франка (ЛНУ ім. І. Франка), а в інших вишах України зазвичай діють аспірантури з однієї-двох із зазначених спеціальностей або здійснюється підготовка за «суміжними» спеціальностями в галузях економіки, права, історії, географії тощо.

Аспірантури і докторантури сприяють формуванню наукових шкіл учених-міжнародників. Прикладом може слугувати кафедра міжнародного права КНУ ім. Т. Шевченка, яка, маючи багаті традиції, підготувала понад сто докторів і кандидатів наук переважно у вказаній галузі знань [4]. А кафедра міжнародних економічних відносин Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, під патронатом якої діє спеціалізована вчена рада із захисту кандидатських дисертацій зі спеціальності 08.00.02 – «світове господарство і міжнародні економічні відносини», лише з 2010 р. підготувала близько сотні фахівців із науковими ступенями, які успішно працюють у різних галузях науки і виробництва, серед них чимало громадян Китаю, Білорусі, В'єтнаму, Ізраїлю, Марокко, Туркменістану, Йорданії, Туреччини, Росії, інших країн [8].

Паралельно з навчальною науково-дослідницькою роботою розвивається наукова діяльність студентів-міжнародників поза навчальним процесом. Відбувається істотне розширенням спектру її організаційних форм: поряд із функціонуванням факультативів, предметних наукових об'єднань (гуртків, клубів, семінарів, асоціацій), проблемних груп, інформаційно-аналітичних центрів і лабораторій, перекладацьких бюро, вони стали активніше залучатися кафедрами (переважно міжнародних економічних відносин) до виконання держбюджетних, госпрозрахункових, інших наукових проектів, участі у творчому співробітництві з освітніми і науковими установами України і зарубіжжя тощо.

Звіти більшості профільних кафедр, що здійснюють підготовку в галузі «Міжнародні відносини», фіксують факт керівництва їхніми викладачами науковими гуртками або іншими формами наукової активності студентів, хоча зрідка конкретизують їхню практичну діяльність, що опосередковано може свідчити про їхнє формальне існування. Заслугує на відзначення досвід діяльності факультету міжнародних відносин Національного університету «Острозька академія», де професори кафедри міжнародних відносин разом із членами наукових гуртків «Міграційні процеси» і «Європейські студії» проводять багаторічні дослідження у відповідних тематичних напрямках. А викладачі кафедри іноземних мов шляхом залучення членів мовних клубів «Club for Young Translators and Interpreters», «English Reading Club», «Deutsch Klub» до студіювання фахової літератури удосконалюють навички її перекладу і наукового аналізу [5].

Зазвичай саме члени наукових гуртків, клубів, проблемних груп, інформаційно-аналітичних центрів виступають головними учасниками студентських профільних і предметних олімпіад, наукових конференцій, семінарів, конкурсів наукових робіт тощо. З кінця 90-х рр. ХХ ст. посилюється тенденція щодо вдосконалення організаційних засад та розширення, диференціації, зростання чисельності учасників цих та інших форм творчо-інтелектуальної активності студентської молоді.

Щороку сотні обдарованих студентів-міжнародників II–IV курсів беруть участь у всеукраїнських конкурсах студентських наукових робіт з різних галузей знань. Вони відбуваються під патронатом Міністерства освіти і науки України згідно зі спеціальними положеннями, які визначають їхні завдання і порядок проведення. Основна мета цих заходів полягає у стимулюванні талановитої молоді до реалізації свого інтелектуального потенціалу, проведення дослідницької роботи, оволодіння інноваційними технологіями. Отриманий таким чином досвід сприяє розширенню науково-дослідницьких компетенцій, уможливорює використання його результатів у підготовці кваліфікаційних дипломних робіт та їхнє оприлюднення на науково-практичних конференціях, у фахових виданнях.

Аналіз матеріалів про організацію конкурсів студентських наукових робіт (здебільшого влаштовуються в листопаді – грудні або січні – березні) свідчить, що в їхніх перших турах, які проводять профільні кафедри на рівні ЗВО, беруть участь десятки бакалаврів різних спеціальностей галузі «Міжнародні відносини». Відібрані конкурсними комісіями 3–4 найкращі наукові роботи направляються на другий тур, який проводиться в базових вишах у два етапи: на першому відбувається рецензування робіт, на другому – підсумкові науково-практичної конференції.

Функції базових ЗВО упродовж трьох років покладаються на визнані науково-освітні центри підготовки фахівців. Зокрема, у 2012–2017 рр. для спеціальностей «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародне право» в такій ролі виступали КНУ ім. Т. Шевченка, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Національний університет «Одеська юридична академія», Хмельницький національний університет, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана (КНЕУ), ЛНУ ім. І. Франка та ін. Як засвідчує аналіз результатів конкурсів наукових робіт, саме їхні представники, а також вихованці Східноукраїнського національного університету ім. Лесі України, Національного університету «Острозька академія», інших вишів посідали перші місця в рейтингових списках наукових робіт та ставали переможцями, які здобули дипломи I, II і III ступенів.

Про масштаби таких заходів свідчить той факт, що лише у 2017–

2018 н. р. на другий тур Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Міжнародні економічні відносини», що проводився на базі Інституту міжнародних відносин КНУ ім. Т. Шевченка, надійшло 69 студентських наукових робіт із 36 ЗВО, які представляли 18 міст України. До рецензування допустили 65 робіт, а до складу галузевої конкурсної комісії входив 31 провідний науково-педагогічний працівник із 17 вишів України [1].

Активізувалася участь студентів-міжнародників у міжнародних наукових, культурологічних і соціальних проектах. Про характер, масштаби, результати такої діяльності засвідчує досвід багатьох ЗВО України. Зокрема, вихованці Київського міжнародного університету 2009 р. виходили переможцями в національних раундах конкурсів ім. Філіппа Джессопа і «Model International Criminal Court» («Модельний міжнародний кримінальний суд») та успішно виступали в їхніх міжнародних раундах, що відбувалися у Вашингтоні (США) та у Кшижові (Польща) (у ньому брало участь понад 60 представників із різних європейських країн) [7]. 2010 р. вони перемогли в національному раунді й посіли 8-ме місце серед 27 навчальних закладів світу в Конкурсі ім. Бена Телдерса (Нідерланди), а 2011 р. – 3-тє місце в Конкурсі з міжнародного гуманітарного права ім. Ф. Мартенса (Росія). Вихованці кафедри міжнародного права КНУ ім. Т. Шевченка також виборювали почесні місця в цих змаганнях та на конкурсах міжнародного гуманітарного права ім. Жана Пікте (Іспанія; Франція) [4].

Досвід ефективної підготовки майбутніх фахівців-міжнародників до участі в міжнародних конкурсах напрацювали багато вишів України. Так, вихованці факультету міжнародної економіки КНЕУ з року в рік стають призерами всеукраїнських олімпіад і конкурсів наукових робіт з міжнародних економічних відносин (конкурси «СІМА бізнес-виклик України» у 2015 і 2016 рр.; національні і всесвітні кубкові змагання «Enactus» («Енактус»; конкурс CFA та ін.)). У 2015 і 2016 рр. вони нагороджувалися відзнакою «Краща презентація глобального чемпіонату» за успішні виступи у чемпіонатах Європи, Близького Сходу й Африки [10].

Ці здобутки свідчать про високий рівень підготовки майбутніх фахівців-міжнародників у ЗВО України та визнання їхнього міжнародного авторитету.

Навчальні підрозділи проводять системну цілеспрямовану роботу щодо залучення студентів-міжнародників до участі у всеукраїнських і міжнародних студентських наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, «круглих столах» тощо. Як приклад, відзначаємо щорічне проведення таких заходів за участі українських і зарубіжних студентів факультетом міжнародних відносин Хмельницького національного університету у форматі вебінарів. Їхні матеріали публікуються на сайті

вишу [11].

Упродовж десятирічної діяльності кафедра міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника налагодила системну співпрацю з польськими вишами (Інститутом Східної Європи Варшавського університету та ін.), результатом чого стало улаштування понад 30 спільних студентських і студентсько-викладацьких наукових і культурологічних заходів (до прикладу, проведена в рамках організованого «наукового об'їзду» дискусія «Стратегічне партнерство України та Польщі після 1991 р.» (червень 2010 р.), серію міжнародних конференцій «Історичні, політичні та єврокультурні цінності Карпат (Гуцульщини) в інтеграційній програмі Європейського Союзу» (вересень 2011 р.), «Україна – Польща: двадцять років співробітництва (квітень 2012 р.); «Погранична Центрально-Східна Європа – на перетині політики, історії і культури» (квітень 2013 р.) та ін.). Таким чином, майбутні фахівці-міжнародники набували важливого досвіду толерантного обговорення складних суперечливих проблем міжетнічних стосунків, що набуває особливої актуальності за сучасних умов. Цей приклад засвідчує загальну тенденцію, коли наукові форуми стають основою подальшої співпраці з розвитку співробітництва у гуманітарній сфері.

Отже, заклади вищої освіти України нагромадили значний досвід з організації та розвитку наукової діяльності студентів-міжнародників, яка перетворилася на вагомий чинник вдосконалення й урізноманітнення змісту, методів, форм і засобів їхньої професійної підготовки. Її стрижневими складниками стали навчальний і позанавчальний компоненти, які ґрунтуються на загальних підходах і принципах науково-дослідницької роботи та орієнтують на постійне вдосконалення змісту базової підготовки фахівців усіх кваліфікаційних рівнів і технологізацію освітнього процесу.

Предметом подальших студій може стати зарубіжний досвід організації науково-дослідницької роботи студентів-міжнародників, яка стала одним із пріоритетних напрямів розвитку вищої освіти у США і європейських країнах. Доволі перспективним є проведення експериментальних досліджень з апробації інноваційних технологій підготовки майбутніх фахівців у галузі міжнародних відносин до проведення різних видів аналітично-дослідницької діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт зі спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» у 2017/2018 н.р. URL: www.iir.edu.ua/press_center/.../ir_competition_il/.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.14 р. № 1556-VII. *Голос України*. 2014. № 35–36. 1 вересня. Спецвипуск.

3. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» № 848-VIII від 26.11.2015 р. URL: <https://pensia.ua>.
4. Кафедра міжнародного права – Інститут міжнародних відносин. URL: www.iir.edu.ua/ru/education/international_law/international_law_chair
5. Кафедра міжнародних відносин. Національний університет Острозька академія. URL: www.oa.edu.ua/ua/departments/mizhn/mizhn_mizhn.
6. Кафедра міжнародної інформації Львівської політехніки. URL: lp.edu.ua/.../kafedra-mizhnarodnoyi-informaciyi-lvivskoyi-p...
7. Київський міжнародний університет (КиМУ). Київ. URL: Education.ua
<https://www.education.ua/ua/universities/79/>.
8. Міжнародних економічних відносин – ХНУ імені В. Н. Каразіна. URL: www.univer.kharkov.ua/ua/departments/tourist/chair.
9. Навчання – Інститут міжнародних відносин. URL: www.iir.edu.ua/education.
10. Факультет міжнародної економіки і менеджменту – КНЕУ. URL: <https://meim.kneu.edu.ua>.
11. Хмельницький національний університет (ХНУ), факультет міжнародних відносин. URL: www.khnu.km.ua/